

České překlady Raymonda Queneaua

Vliv překladové tvorby na vytváření obrazu spisovatele

Jovanka Šotolová

Raymond Queneau patří k nejvýznamnějším autorům – nejen francouzským – naší doby. Jeho značně rozmanité dílo se stále vrací ke kořenům literární tvorby, nabourává hraniční prostory literatury, zapracovává otázky a názory filozofické, historické, psychoanalytické, ale i politické. Queneau ve svých textech zkoumá možnosti převedení hovorového jazyka do literatury, jeho texty se pyšní hravým nadhledem nad slovem, větou, dílem samotným, v jiných se spisovatel při vši vážnosti přiklání k literatuře klasické, pěstuje v nich příběh a dodržuje základní zákonitosti výstavby románu. Díla Raymonda Queneaua s chutí čtou obyčejní čtenáři a labužnický analyzují literární vědci – potěšení přinášejí každému.

Letos měl Raymond Queneau (1903–1976) v Čechách velmi dobrý rok, protože vyšly hned dva romány z raného období jeho tvorby. Po *Dětech bahna* v pečlivém překladu Ladislava Šerého se záhy objevil další titul, *Svízel*, převedený Jiřím Pelánem a opatřený i jeho obdivuhodným doslovem. Zatímco *Děti bahna* představují spisovatele v novém světle a jsou dílem zajímavým, které má neobvyklý námět a zvláštní okolnosti vzniku, román *Svízel* lze prohlásit za stěžejní dílo předznamenávající další tvorbu R. Queneaua.

České překlady děl R. Queneaua

U nás je Queneau známý především jako autor humorného příběhu o ukecané a hubaté Zazi, která přijede na výlet do Paříže a touží vidět metro, bohužel se však zrovna stávkuje. Dílo mělo velký úspěch ve Francii (1959), zejména pro dokonalý způsob zachycení mluveného jazyka, bylo i zfilmováno (Louis Malle, 1960). Česky vyšla knížka *Zazi v metru* roku 1969, reedice roku 1996.

Ještě další Queneauova díla jsme měli možnost přečíst si česky, *Můj přítel Pierrot* (1965), *Svatý Bimbás* (1967), *Koření života* (1972), *Tuhá zima*

(1980), *Stylistická cvičení* (1985 a 1994), *Modré květy* (1992), *Odile* (1993), *Na ženský je člověk krátkej* (2000).

Český Queneau však není dílem jediného překladatele, což je kladem i záporem. Kromě často kritizovaného překladu *Zazi v metru* (autorem byl Zdeněk Přibyl) však na něm pracovali vždy zkušení a povolaní: Věra Linhartová, Jarmila Fialová, Patrik Ouředník, Jiří Pelán, Ladislav Šerý. Ukázky z básnické tvorby pořídili už v roce 1965 pro *Světovou literaturu* Bohumila Grögerová a Josef Hiršal.

O autorovi

Autorský metatext Raymonda Queneau je tedy velice pestrý, jeho tvorba se větví do dvou směrů: některá díla mají podobu spíše klasickou, jiná jsou literárními experimenty. Queneau vydal celkem čtrnáct románů, šest svazků esejí, jedenáct básnických sbírek, slavná *Stylistická cvičení*, příspěvky pro Patafyzické kolegium a Dílnu potenciální literatury, filmové scénáře, překlady, deníky, texty k písním atd.

Spisovatel, básník, dramatik, vědec, literární kritik, bývalý surrealista, scénárista, překladatel například i dialogů filmů velkých tvůrců jako Fellini nebo Bergman, jeden ze zakladatelů Kolegia patafyziky a Dílny potenciální literatury, jenž absolvoval psychoanalýzu, miloval box a fotbal, měl rád lidové prostředí, navštěvoval hegelovské filozofické přednášky Kojèvovy, zabýval se matematikou – byl členem Francouzské matematické společnosti, ale pracoval také jako redaktor anglosaské literatury v nakladatelství Gallimard. To všechno je Raymond Queneau. A právě tak vnitřně bohaté je i jeho dílo.

Problém recepce Queneauova díla, problém překladu

Nad Queneauovým dílem se tedy nabízí otázka: do jaké míry je běžný čtenář vnímá v celé jeho kompaktnosti, ve všech rovinách, jež obsahuje, když i vědecké rozbory Queneauových knih obsahují bílá místa? A je možné mnohovrstevné Queneauovo dílo převést adekvátně do jiného jazyka? Jaký vliv na obraz tohoto autora u nás má skutečnost, že Queneau je do češtiny tlumočen šesti zmíněnými překladateli, pokud jde o prózu?

Každé z přeložených Queneauových děl máme v jediné české verzi. Pokud bychom měli k dispozici více variant, bylo by to asi podobné jako například s překlady Henri Michauxa, jehož některé texty vyšly v překla-

du Václava Jamka i Patrika Ouředníka a dalších – každé z těchto děl je svébytným útvarem, jistou možností výkladu a překladu, výsledkem jiného přístupu.

Překlady Queneauových textů, ač vyšlé z různých dílen, jsou velice pečlivými výtvořky zkušených a povoláných autorů. Pokud někde pokulhávají, je to tam, kde překladatelské možnosti už nenabízejí více prostoru, anebo tam, kde interpretace textu je natolik obtížná, že někdy zůstala nerozluštěna. A to může být jak v rovině jazykové, tak významové, a dále otázkou ideového výkladu či zařazení do kontextu literární posloupnosti, tj. vztahů k dalším dílům Queneauovým či tvorbě jiných autorů.

Pohled do překladatelské praxe

Zaměříme se proto na několik náhodně vybraných charakteristických prvků Queneauova prozaického díla, často zmiňovaných v analýzách tvorby tohoto autora, a pokusíme se dohledat způsob jejich přetlumočení do češtiny. Dále se zastavíme u rozdílných přístupů k překladu u tak nápadných záležitostí, jako jsou například vlastní jména.

V recepci Queneauova díla samozřejmě hraje roli faktor nazývaný Antonem Popovičem diachronické hledisko překladu, totiž zařazení díla ve vývoji literatury. Různé studie o Queneauově díle zmiňují například velmi patrný vliv Flaubertovy tvorby¹, a ostatně i autor sám v některých doslovecích se o něm zmiňuje. Jde například o analogii ve dvou hlavních postavách románu *Děti bahna*, Chambernaca a Purpulana, s hrdiny Flaubertova románu *Bouvard a Pécuchet*: tu vzdělaný Francouz odhalí snadno, pro Čecha, ačkoli překladem zmíněného románu disponuje, je to souvislost méně nápadná, a přestože se o ní píše v doslovu českého vydání, v žádné z recenzí na tuto knihu o ní nebyla zmínka. Podobných příkladů bychom mohli uvést mnoho, budeme se však zabývat spíše problémy jazykovými.

1. Názvy

Už jen překlad názvů Queneauových děl je překladatelským oříškem. Tak například první autorův román *Chiendent*, jehož název Jiří Pechar překládá v doslovu ke *Kořeni života* z roku 1972 jako *Hlavlom* a který Jiří Pelán v doslovu k *Modrým květům*, románu česky vydanému

¹ Například Queval, Jean. *Essai sur Raymond Queneau*. Pierre Seghers, 1960.

před deseti lety, tlumočí jako *Zemědým*: „Jeho originální titul *Chiendent* (doslova „pýr“ a ještě doslovněji „psí zub“) obsahuje jeden z těch kryptogramů, jimiž Queneau bezprostředně vstupoval do svých románů: „chien“ (pes), slovo, jež „delikátní etymologií“ spojoval se svým nezvyklým rodovým jménem, se v jeho textech často vrací a funguje tu jako emblém autorovy přítomnosti v textu. V této souvislosti ještě uvedme, že do románu je zasazena scéna oběšení psa a že i tato scéna patří do této nejintimnější významové vrstvy: Queneau se takto vyznal ze svého obsesivního strachu z udušení, motivovaného astmatickými záchvaty.“² V českém vydání tohoto románu z roku 2003, nazvaném *Svízel*, Pelán svou volbu vysvětluje: „*Chiendent*, jak zní tento titul v originálu, znamená ‚druh pýru‘ a přeneseně ‚nesnáz‘ (český výraz ‚svízel‘ pokrývá oba významy). Titul lze jistě chápat tradičně jako bodové resumé románové zápletky (...). Pro Queneau však bylo nesporně důležitější botanické užití tohoto slova: svědčí o tom skutečnost, že stejný význam se objevuje – v různých jazykových podobách – ve jménech několika Queneauových románových hrdinů (...). V Queneauově prvním románu je však ‚svízel‘ spíše symbolem marasmu samého, dusivé banálnosti, v níž se utápějí lidské životy; a charakter osobního emblému je tu motivován spíše tím, že ‚chien-dent‘ je pneumalergen, nebezpečný pro astmatiky, jako byl Queneau.“³

Ani s dalšími názvy není situace jednoduchá. Například už v doslovu k *Dětem bahna* (*Les Enfants du Limon*)⁴ kritizuje Patrik Ouředník volbu Ladislava Šerého, údajně ovlivněnou uvedením titulu v této podobě před lety v *Dějinách francouzské literatury*, a namítá, že originální název odkazuje na „hlínu“ v biblickém slova smyslu, užití výrazu „bahno“ tedy může být zavádějící.

Podobně autor doslovu k českému překladu *Odile* Jiří Pechar se kriticky vyjadřuje k překladu knihy *Saint-Glinglin*, který v překladu Jarmily Fialové vyšel roku 1967. Pechar⁵ navrhuje překládat výstižněji jako *Svatý Dyndy*, autorka překladu se však odvolává na tehdejší nemohoucnost překladatele proti praktikám mocných.

² In: Pelán, Jiří. *Kapitoly z francouzské a italské literatury*. Praha: Torst, 2000, s. 109.

³ Queneau, Raymond. *Svízel*. Překlad a doslov Jiří Pelán. Garamond, 2003, s. 326.

⁴ Queneau, Raymond. *Děti bahna*. Překlad Ladislav Šerý. Praha: Volvox Globator, 2002, s. 328.

⁵ Queneau, Raymond. *Odile*. Překlad Jarmila Fialová, doslov Jiří Pechar. Praha: Mladá fronta, 1993, s. 109.

Stejně pak název románu *Modré květy* obsahuje přímo koncentrát různých možných významů a výkladů, *Le Vol d'Icare* může být *Ikarův let* zrovna tak jako *Ikarova krádež* či *Ukradený Ikaros* atd.

2. Descartes a karty

Ani vpravdě mistrný překlad Pelánův není všemocný, některé konotace, významové dvoj- a vícesmysly, homonymické a jiné záměny, aliterace, aluze a další jazykové hříčky zkrátka nemohou být převedeny zcela plnohodnotně. Jen namátkou třeba jedna ze stěžejních hříček románu *Svízel*, který pro vysvětlení vznikl tak, že autor původně chtěl „přeložit“ Descartesovu *Rozpravu o metodě* do hovorového jazyka, místo toho ale napsal vlastní dílo. V textu se však k Descartesovi vrací, ať již formou filozofických úvah, trochu poopravených citací, nebo třeba touto narážkou:

Le train est omnibus et désespérément long; Saturnin se cure les ongles avec son couteau de chasse. Puis, il sort un bout de crayon de sa poche et, sur un petit carnet, note: „La cinquième partie est à supprimer.“ Il tire un trait; au-dessous: „En épigraphe, mettre ça: Descartes; on se demande pourquoi, dans les cafés, les joueurs appellent si souvent le garçon par ce nom.“ Il suce un moment son crayon, barre ce qu'il vient d'écrire et au-dessous: „On se demande pourquoi, dans les cafés, les joueurs appellent si souvent le garçon Descartes.“ Il remplace si souvent par toujours; et referme le carnet.⁶

Ona důležitá věta doslova česky zní: „Proč v kavárnách tak často volají hráči (myslí se karbaníci) na číšníka Descartes?“ Jméno slavného filozofa, „Descartes“, je homonymním výrazem pro zvolání „des cartes!“, oni karbaníci totiž tak často požadují: „číšníku, karty!“

Do češtiny těžko převoditelná záležitost. Překladatel Jiří Pelán ji vyřešil substitucí jednoho filozofa za jiného a musel použít i trochu jiný vtíp. Z Descartesa je Pascal, místo karbaníků se tu objevují „lidé neschopní a neobratní“, slovní hříčka není postavena na homonymii, nýbrž na aluzi se slovem „packal“:

Je to osobák a je zoufale pomalý; Saturnin vytáhne z kapsy špačka a zapíše si do malého notýsku: „Pátou část škrtnout.“ Udělá čáru; nad ni: „Do záhlaví dát tohle: Pascal; je divné, že právě tímto jmé-

6 Queneau, Raymond. *Oeuvres complètes*, sv. II, romans. Paris: Gallimard, 2002, s. 52.

nem jsou označováni lidé neschopní a neobratní.“ Chvilku cucá špačka, přeškrtně, co právě zaznamenal, a nad to napíše: „Lze se tázat, čím to, že neobratný člověk je tak často nazýván Pascal.“ Místo tak často napíše obvykle; a zavře notes.⁷

Šikovně zpracovaný překladatelský problém, avšak důležité poselství, vztahující se k samotnému původu díla, je tu velmi oslabeno.

3. Alexandrín

Jiným příkladem, vycházejícím z rozdílného kontextu díla, a tedy z jiné zkušenosti, jiného vzdělání či literárního povědomí mezi čtenářem originálu a překladu, je užití alexandrínu. Zatímco Francouz je na alexandrín, tak charakteristický pro francouzskou poezii, citlivý a dokáže jej vystopovat i v textu prozaickém, v češtině, ač úspěšně převeden, zanikne.

Rozhodně ani každý více či méně skrytý rým nelze v překladu zachovat tam, kde je důležité dodržet plynulost textu a hlavně smysl sdělení. Například u tohoto vtipně rýmovaného dovětku v *Dětech bahna* překladatel zvukovou stránku pomíjí:

...elle jouait du violon, cette bonne.⁸

...hrávala tahle služka na housle.⁹

4. Slovesné časy

Queneauovy texty se vyznačují také netradičním používáním slovesných časů. Autor, oproti obecným zvyklostem, užívá času přítomného i tam, kde ať z důvodu stylu, či čistě kvůli pravidlům souslednosti časové by měl být čas minulý. V češtině není problém „doslovně“ dodržet Queneauovo užití časů, avšak vytrácí se tu často ono kouzlo nezvyklosti, nepatřičnosti, jaké působí v originále, neboť čeština je v tomto směru mnohem liberálnější. Například:

Trouscaillon, empesté, s'escusa, salua Gabriel en se mettant au garde-à-vous, egzécuta le demi-tour réglementaire, s'éloigna, disparut dans la foule accompagné par la veuve Mouaque qui le pourchasse au petit trot.¹⁰

7 Queneau, Raymond. *Svízel*. Cit. vyd., s. 68.

8 Queneau, Raymond. *Oeuvres complètes*, sv. II. Cit. vyd., s. 622.

9 Queneau, Raymond. *Děti bahna*. Cit. vyd., s. 9.

Trouscaillon přiotráven se omluvil, pozdravil Gabriela, stavě se do pozoru, vykroužil předepsaný půlobrat a zmizel v houfu, následován vdovou Mouačkou, která ho dohání mírným poklusem.¹¹

5. Grafická podoba mluveného jazyka

Hláská „e“ je dnes již, dalo by se s nadsázkou říci, ve francouzské literatuře téměř literární postavou (vzpomeňme na experimentální texty Georgese Pereca). Takzvané „e muet“ Raymonda Queneaua velice zajímalo už v době, kdy psal svůj první román, *Svízel*, a v mnoha dalších pokusech o zobrazení hovorové řeči je neopustil ani ve svých tradičnějších dílech, a už vůbec ne v textech experimentech. Vypuštění, či naopak zdůraznění této hlásky totiž může mít kromě role optického symbolu i úlohu významotvornou.

Podobně v jedné z úvodních pasáží románu *Svízel* si autor pohrává se slůvkem „monsieur“ zaznamenaným jako „meussieu“, čímž výraz získává ironicky uctivý tón. Český překlad užívá slova „pane“, přičemž jeho hodnotící odstín vyznívá z kontextu. Nicméně na jiném místě si překladatel dovolí „přítvrdit“ při převodu neutrálního „un type pareil“ jako „takový vůl“.

As de pique, roi de coeur, carreau, il faut être imbécile pour jouer comme ça. – Meussieu, vous parlez pour vous, quand on joue aux cartes on fait attention, si on ne sait pas jouer, on ne joue pas, il est impossible de jouer avec un type pareil.¹²

Pikový eso, srdcovej král, káry, takhle hraje jen blbec. Pane, zbytečný kecy, když hraju, tak dávám bacha, a když neumím hrát, tak nehraju, kdo má hrát s takovým volem.¹³

Ještě markantnějším znakem lidové mluvy je pak graficky zaznamenané špatné vázání („peuzapeu“, „c'est même un zozé“ atd.). Jazyková hra má ostatně spousty dalších možností, elidovat lze i celé slabiky („probab“, „vz'êtes déserteur? qu'i'lui dirent“ atd.). Není však účelem této práce zabývat se způsoby přenosu hovorového jazyka do spisovné podoby podrobně. Jediná úvodní věta z českého překladu *Zazi v metru* naznačuje,

10 Queneau, Raymond. *Zazie dans le métro*. Paris: Gallimard, 1959, s. 118.

11 Queneau, Raymond. *Zazi v metru*. Překlad Zdeněk Přibyl. Praha: Mladá fronta, 1969, s. 132.

12 Queneau, Raymond. *Oeuvres complètes*, sv. II. Cit. vyd., s. 7.

13 Queneau, Raymond. *Svízel*. Cit. vyd., s. 13

že i čeština má četné prostředky, jak takovéto situace napodobit („gdoto-tutaxmrdí“), ačkoli někde užívá substitucí, kompenzací a dalších překladatelských postupů.

6. Jména postav

Někteří překladatelé Queneauových děl nechávají jména postav v originálním znění, jiní alespoň některá překládají, případně počešťují.

Francouzská Zazie je v češtině Zazi, ale i Zazinka, jiná jména z této knihy zůstávají nepřevedena: Turandot, Gridoux, Charles..., další jsou počeštěna: vdova Mouačka, jiná přeložena: Madla Nožka.

Překladatelka Jarmila Fialová v románu *Odile*, který je variací na autorovo surrealistické období a v němž postavy mají své reálné vzory, jména ponechává tak, jak figurují v originále: Anglarès, Travy, Vachol, Mouillard, Chênevis, Saxel atd.

Ladislav Šerý v *Dětech bahna* překládá tam, kde to považuje za nutné – vymýšlí české varianty (Toto Psíživot, Karotka, Hrbáč, Bahno), jinde je také věrný (Pierre, Chambernac).

Pelánův překlad románu *Svízel* v úslužnosti originálu většinu jmen nepřevádí (Pierre, pan Taupe), případně jen počešťuje (pí Clocheová, někdy Kloška). Ostatně překládat jména v románu, kde se i tato rýmují, lépe řečeno párují, by se mohlo obrátit ve vlastnoručně vyrobenou past. Tak třeba jména Narcense a Potice si mohou prohodit sufixy a změnit se v Narcisse a Potence, přičemž „potence“ je šibenice, která v románu sehraje svou roli.

7. Bébé Toutout a Mimi Ťuťu

Některé Queneauovy postavy se objevují v různých jeho románech znovu. Tak třeba Bébé Toutout vystupuje jak v románu *Svízel*, tak v *Dětech bahna*. V obou dílech tento záporný hrdina nehraje nijak epizodickou roli. Navíc je to postava symbolická. Ve *Svízeli* je Bébé Toutout zakrslík, sprostý a oražený vyděrač, jenž se rozhodne zaučit do svých praktik Thea poté, co se nastěhuje k jeho rodičům domů a doslova je vystrnadí z hnízda. V *Dětech bahna* je postavou ještě tajemnější, je to záhadný učitel a rádce Purpulanův, udavač, vtělený ďábel – informovaný čtenář pak ví, že postava paroduje André Bretona.

Slovo „bébé“ je z rejstříku dětského vyjadřování, jeho význam je průzračný. Zároveň ale výraz odkazuje i ke tvarům „pépé“, „pédé“ „dédé“,

tedy jasná narážka na André Bretona, se vztahem k němuž se Queneau jistou dobu těžce vyrovnával. „Toutout“ zase evokuje dětské označení psa „toutou“ (význam výrazu „pes“ u Queneaua viz výše) a je také skládanou slova „totem“ a „tabou“...

V české verzi *Dětí bahna* se však tato postava objevuje jako Mimi Ťutu, zatímco ve *Svízeli* se jmenuje nadále Bébé Toutout. To je moment, který pak recepci Queneauova díla v Čechách může ztěžovat.

Závěr

Závěr této vpravdě kratičké exkurze do překladatelských problémů Queneauových textů? Jako vždy a všude: překlad má své meze a svá úskalí, obecně však lze říci, že při převodu prozaických textů Raymonda Queneaua do českého jazyka samozřejmě vzniká nikoli kopie, nýbrž jistá varianta původního díla. Tak jako je jiné kulturní povědomí, vzdělání, sečtělост každého čtenáře originálu, ještě více se liší v tomtéž a navíc ve zkušenostech literárních, historických a geografických povědomí čtenáře díla přeloženého. Žádné dílo není každým čtenářem reflektováno cele a dokonale, překlad má situaci ještě o něco těžší.

Na druhé straně je skvělé mít tak významné dílo zpřístupněno i v češtině. A zde je třeba připomenout úsilí Jiřího Pelána, jenž obstaral překlady dvou stěžejních děl tohoto autora, tedy jeho prvního románu, který předznamenává celou další tvorbu, a románu ze závěru jeho literární kariéry, jenž celou tvorbu reflektuje a jistým způsobem shrnuje. Podobně jako jsou tato díla vrcholnými výtvoři literatury naší doby, i jejich Pelánovy české verze lze prohlásit za vrcholné dílo českého překladatelského umění, které v širokém záběru naznačuje možnosti i meze překladatelské tvorby. A právě ty v tomto případě někdy limitované prostředky literárního překladu Pelán jako svědomitý překladatel doplňuje vpravdě osvětovou produkcí doslovů a dalších textů, v nichž odtajňuje skryté komnaty Queneauova díla.

Na okraj : Posloupnost vydávání děl R. Queneaua v Čechách

Zajímavý je však i záběr na chronologii Queneauových českých překladů. Jak bylo řečeno výše, Queneau, ačkoli publikoval od počátku 30. let, se ve Francii proslavil roku 1947 po vydání *Stylistických cvičení*, a zejména pak románem *Zazi v metru*. V Čechách máme obraz proza-

ické tvorby tohoto autora poněkud posunutý. Jeho nejslavnější dílo, *Zazi v metru*, bylo přeloženo a vydáno roku 1969, přičemž předtím, už roku 1965, vyšel *Můj přítel Pierot*, roku 1967 *Svatý Bimbás*. Stejně jako ve Francii byl až román *Zazi v metru* tím dílem, které Queneaua u nás vyneslo do širokého povědomí čtenářů a dodnes zůstalo známým pojmem.

Avšak autor byl vždy vnímán jako humorista, jako mistr jazykových hříček, ten, jehož románové postavy dovedou mluvit, jak se říká, jak jim zobák narostl. Další vydání Queneauových románů – *Modré květy*, *Odile*, ani původně pod pseudonymem publikovaný titul *Na ženský je člověk krátkej* neměly bohužel (jistě i dílem nedostatečné propagace ze strany nakladatelů) takový ohlas.

Dva u nás čerstvě vydané romány, paradoxně právě dvě díla z počátečního období Queneauovy tvorby, představují velice zásadní příspěvek v pohledu na tohoto spisovatele. Obě knihy totiž ukazují Queneaua i jako myslitele, jako matematika, vynikajícího stylistu, jenž dokázal v jediném románu spojit experimentátorství a joyceovské pojetí románu s jeho podobou klasickou, vystavěnou na příběhu, tedy spisovatele, jenž dovedl napsat dílo ryze moderní a přitom tradičně čtivé a poutavé.

Queneau není pouze autorem *Zazi v metru*, *Zazi v metru* není jen lehce napsaná fraška – jako důkaz nám poslouží soubor Queneauova díla – díla na vysoké úrovni myšlenkové, s množstvím odkazů k filozofii i literatuře, a přitom dostupné a v určité rovině přístupné i čtenáři ne tak vzdělanému a poučenému.

Chronologický přehled publikací prozaického díla Raymonda v Čechách a ve Francii:

Můj přítel Pierot (1965) (f. 1942)	Svízel (1933)
Svatý Bimbás (1967) (f. 1948)	Odile (1937)
Zazi v metru (1969) (f. 1959)	Děti bahna (1938)
Koření života (1972) (f. 1952)	Tuhá zima (1938)
Tuhá zima (1980) (f. 1938)	Můj přítel Pierot (1942)
Stylistická cvičení (1985 a 1994) (f. 1947)	Stylistická cvičení (1947)
Modré květy (1992) (f. 1965)	Svatý Bimbás (1948)
Odile (1993) (f. 1937)	Koření života (1951)
Na ženský je člověk krátkej (2000) (f. 1962)	Zazi v metru (1959)
Děti bahna (2002) (f. 1938)	Na ženský je člověk krátkej (1962) – pseudonym Sally Mara
Svízel (2003) (f. 1933)	Modré květy (1965)

Literatura

Odborná

LANCREY-LAVAL, Roamin. *Les Fleurs Bleues de Queneau. Etude de l'oeuvre*. Paris: Hachette, 1999, 128 s.

PELÁN, Jiří. *Kapitoly z francouzské a italské literatury*. Praha: Torst, 2000, 508 s.

QUEVAL, Jean. *Essai sur Raymond Queneau*. Pierre Seghers éditeur, 1960, 224 s.

QUENEAU, Raymond. *Europe*, č. 650-651, 1983.

SOUCIER, Emmanuel. *Raymond Queneau*. Paris: Seuil, 1991, 410 s.

Díla R. Queneaua

QUENEAU, Raymond. *Oeuvres complètes, II, romans*. Paris: Gallimard, 2002, 1762 s.

QUENEAU, Raymond. *Zazie dans le métro*. Paris: Gallimard, 1959.

Překlady

QUENEAU, Raymond. *Svatý Bimbas*. Překlad Jarmila Fialová, doslov Jaroslav Sodomka. Praha: Mladá fronta, 1967, 212 s.

QUENEAU, Raymond. *Zazi v metru*. Překlad Zdeněk Přibyl. Praha: Mladá fronta, 1969, 214 s. Reedice Trigon, 1996.

QUENEAU, Raymond. *Koření života*. Překlad Jarmila Fialová, doslov Jiří Pechar. Praha: Odeon, 1972, 220 s.

QUENEAU, Raymond. *Odile*. Překlad Jarmila Fialová, doslov Jiří Pechar. Praha: Mladá fronta, 1993, 112 s.

QUENEAU, Raymond. *Na ženský je člověk krátkej*. Překlad Patrik Ouředník. Praha: Volvox Globator, 2000, 176 s.

QUENEAU, Raymond. *Děti bahna*. Překlad Ladislav Šerý, doslov Patrik Ouředník. Praha: Volvox Globator v edici Symposium, 2002, 336 s.

Queneau, Raymond. *Svízel*. Překlad a doslov Jiří Pelán. Praha: Garamond, 2003, 344 s.

Raymond Queneau, la transposition d'une œuvre en tchèque

Les romans de Raymond Queneau sont traduits par plusieurs traducteurs tchèques. Chez nous, Queneau a d'abord été connu par ses textes expérimentaux, principalement *Zazie dans le métro*. Ces dernières années, on découvre son œuvre entière: ses deux romans les plus anciens viennent ainsi d'être publiés cette année. Nous tâcherons de montrer quels problèmes rencontre la traduction des textes de Queneau, maints d'entre eux se situant à la limite de leur transposition en une langue étrangère. Nous esquisserons la question de savoir si, dans ses différentes traductions, toutes les nuances textuelles de l'écrivain français sont reflétées.